PENTRU

BISERICA NOASTRĂ

DE

S. MEHEDINȚI

BUCUREȘTI
TIPOGRAFIA GUTENBERG JOSEPH GÖBL S-ri
20. — STRADA DOAMNEI. — 20
1911

www.digibuc.ro

PENTRU

BISERICA NOASTRĂ

DE

S. MEHEDINȚI

BUCUREȘTI
TIPOGRAFIA GUTENBERG JOSEPH GÖBL S-ri
20. — STRADA DOAMNEI. — 20
1911

www.digibuc.ro

PENTRU

BISERICA NOASTRA[1]

Doamnelor şi Domnilor,

De ani de zile, neguri grele se adună asupra bisericei române. Vieaţa religioasa a poporului nostru a fost adânc turburată, iar cei ademeniţi de mòdele strainătaţii socoteau sosită vremea ca, şi la noi, Statul să se desparta de biserică, părăsind'o în voia împrejurărilor.

O mare nelinişte a cuprins atunci pe toţi Românii cu grijă de viitor. Şi, fără zabava, cei ce cunosc preţul tradiţiei în educaţia unui neam s'au adunat şi au declarat făţiş:

Noi, Românii, vrem se fim ceea ce suntem: fii ai părinţilor, urmaşi ai strămoşilor noştri, iubind ceea ce au iubit ei, adorând ceea ce

1) Cuvânt la întâia aniversare a «Societăţii ortodoxe române», ţinut la Ateneu, în 29 Mai, 1911.

www.digibuc.ro

ei au adorat. Statul nostru nu va oropsi biserica națională, cu care de sute și sute de ani a trăit și a crescut împreună. Clericii noștrii nu-s oameni de pripas, buni de svârlit peste hotare, ci băștinași ai acestui pământ, având același sânge, aceiași limbă și același suflet ca și noi.

Acesta a fost gândul din care s'a născut societatea noastră — nu numai română, ci și creștină; nu numai creștină, ci și ortodoxa-națională.

*

Se împlinește abia anul de când societatea a luat ființă. Privind însă ceea ce am lucrat până azi, putem fi aproape mulțămiți.

Mai ales în vremuri ca acestea, când negurile s'au adunat în chip de nouri sfâșiați de fulgere și de trăsnete, adunarea de față e un adevărat liman pentru toți cei bătuți de vânturile îndoelii.

Când chiar cei mai răi acuză fără sfială, când chiar și cei mai buni vorbesc cu amărăciune, societatea noastră, ridicându-se peste viforul patimilor individuale zice tuturor Românilor de caracter: nu vă perdeți cumpătul și nu confundați oamenii cu ideile pe care ei ar trebui să le reprezinte.

Furtuna care bântue acum biserica noastră

www.digibuc.ro

nu priveşte religia, ci numai pe cei ce sub haina cinstită a bisericii au ascuns noroiul păcatelor personale. Păcatul însă e una, instituţia e alta. Ca frunzele veştede, care cad înainte de vreme, aşa cad şi vor cădea în fiecare generaţie toţi cei slabi şi intinaţi de rele. Popoarele însă trăesc şi vor trăi mai departe, iar împreună cu ele vor trăi şi înflori toate aşezamintele care ajută înnobilarea vieţii. Va dăinui deci şi biserica.

Nu vă plecaţi ochii nici în faţa scepticilor, care privind căderea unuia şi altuia socot că religia e osândită să piară, nici în faţa creştinilor de alte confesiuni, care aşteaptă să îngenuchem de acum sub alte evanghelii.

*

«Zis'a cel deşert întru sine: Vor fi goale de aci înainte cerurile. Ştiinţa a biruit religia; civilisaţia dărâmă templele... Va fi gol cerul şi deasupra României...»

De cinci-zeci de ani, de când gunoaele Parisului aduse în mode, în cărţi, în legi şi alte articole de import, au început a se scutura peste oraşele noastre: în teatre, în cluburi, în redacţii de gazete, în reviste şi chiar în şcoli, am auzit deseori aceasta profeţie. Cei ce au gustat puţin din coaja ştiinţei exacte s'au grăbit să ne spună că Dumnezeu nu e

www.digibuc.ro

nicăeri în natură; că nu se vede nici cu microscopul, nici cu telescopul! Ne-au prorocit chiar că se apropie amurgul tuturor religiunilor, iar unii, mai zeloşi, nu s'au sfiit să ducă această veste până şi în faţa copiilor, socotind că şcolarii vor învăţa mai bine latineşte, dacă vor tâlcui pilde ca acestea: *credo deum non esse*—cred că nu e Dumnezeu!

Cunoaştem şi prea cunoaştem aceste glasuri de coabe. Atâta numai că nu ne mai speriem, ci le ascultăm cel mult cu milă. Căci azi sunt şi între Români destui, care, de la coaja ştiinţei, au început a se apropia de miezul ei. Şi în loc de a mai asculta pilduirea unor astfel de calfe mediocre, în a căror minte se învârtesc locului trei fapte şi două idei, azi începem şi noi a ne îndrepta ochii spre adevaraţii oameni de ştiinţă. Azi ştim că a existat un oarecare Pasteur; că acel Pasteur «cel mai mare dintre Francezii timpului său» cunoştea şi el ce e microscopul şi că, după o vieaţa bogată în mari descoperiri care au largit orizontul ştiinţei, el marturisea totuşi cu smerenie: *din toate părţile ne impresoară mister* şi *iarăşi mister*...

Ştim apoi că, nu prea de mult, din mijlocul ştiinţei germane s'a auzit acel *ignorabimus* al lui Du Bois Reymond, care a rasunat ca un glas

www.digibuc.ro

de trâmbiță pe deasupra tuturor Academiilor și societăților științifice.

Mai știm de asemenea, din înțeleapta Anglie, că cel mai mare filosof al veacului abia încheiat, Herbert Spencer, după ce a dat ocol tuturor științelor, a mărturisit cu firească lui sinceritate: că nicăeri între *religie* și *știință* nu poate fi ciocnire; fiindcă ori ce pas mai departe în știință e o fereastră mai mult spre întunericul de dincolo de *cunoștință*, și că prin urmare sentimentul religios va fi și va dăinui, cât va exista pe fața pământului o minte omenească la fel cu cele de azi.

Nu ne speriem deci de ironia eftină a celor ce privesc sceptici spre religie, — numai fiindcă au aflat marele mister! că oxigenul și hidrogenul, combinate împreună, fac apa. Pe astfel de oameni unilaterali, care privesc lumea cu un singur ochiu, Kant îi numeà ciclopi. De ciclopia unora ca aceștia, care vorbesc în numele științei fără să bănuiască hotarul filosofic al puterii spiritului omenesc de a cunoaște lumea, nu ne mai speriem. După ce am cunoscut acum 30—40 de ani scepticismul glumeț al Voltairienilor de nuanță mai mult literară, iar mai târziu scepticismul posac al cârtițelor de laborator și al câtorva Sancho dela porțile științei exacte, am ajuns astăzi să cunoaștem și să

www.digibuc.ro

prețuim concepția despre lume a unui Pasteur, Spencer, Carlyle și altor minți geniale, — dar tocmai pentru aceia pline de smerenie în fața tainelor universului.

Ca și în alte țări cu o cultură mai temeinică, încep acum a se ridica și printre Români destui care să cinstească sentimentul religios, nu numai din respect pentru tradiție, ci și din proprie convingere filosofică. De aceia, celor ce prorocesc că de aci înainte «vor fi goale cerurile deasupra României», noi le răspundem un singur cuvânt: vor fi goale numai acolo unde sufletul omenesc va fi gol...

Acesta e răspunsul pe care odată pentru totdeauna îl dăm tuturor importatorilor de gunoae moderniste și tuturor ciclopilor intelectuali care, ocupându-se de știința exacta, n'au ajuns încă la conceptul mai fin — al *neștiinței exacte,* singurul care permite o privire cu adevărat filosofică asupra religiei și sentimentului religios.

*

Mai e apoi un cuvânt, pe care societatea noastră se simte datoare să-l spună și credincioșilor de alte confesiuni.

Noi, Românii, am îngăduit și îngăduim pe pământul nostru toate credințele religioase. Mântuiască-și sufletul lor Evreii, Rușii, Tă-

www.digibuc.ro

tarii, Lipovenii, Germanii, Francezii, Grecii, Turcii şi toate neamurile pământului... în biserica lor, în limba lor, după credinţa lor. Nu ne priveşte.

Vrem să se ştie însă lămurit: că nu ne e prieten, ci duşman ne este cine va voi să ne turbure conştiinţa, hulind biserica dominantă a Statului nostru şi îmbiindu ne spre alte confesiuni.

Să ştie toţi că tradiţiile noastre religioase nu le schimbăm cu ale nimănui.

Măreţ e *Sf. Petru* din Roma şi, firește, pleacă sufletul spre evlavie oricărui om care e cu mintea gata spre meditaţie religioasă ori capabil de impresii artistice. Tot aşa e *Sf. Sofia* din Constantinopol, *Domul* din Colonia, *Notre-Dame* din Paris şi multe alte locaşuri de închinare şi creştinească reculegere. Pentru noi însă cu mult mai bogat isvor de întremare sufletească e *Cozia* cu chipul lui Mircea cel Bătrân şi al Teofanei care, cernită în haine călugăreşti, a plâns acolo până la moarte pe fiul său ucis în câmpul Turdei. Acolo, lângă altarul de pe malul Oltului, e adevărata noastră biserică.

Biserica noastră mai e la *Curtea de Argeş* a cărei duioasă legendă despre jertfirea soţiei meşterului Manole face să roureze de lacrimi până şi ochii pruncilor noştri.

www.digibuc.ro

Biserica noastră e la *Rădăuţi*, unde se odihneşte Bogdan descălicătorul.

Biserica noastră e la *Putna*, unde doarme Cel Mare şi Sfânt, pe care însuşi papa dela Roma l'a numit «atletul întregii creştinătăţi».

Biserica noastră e în sfârşit peste tot unde dorm somnul lor de veci ctitorii de aşezăminte, voevozii dătători de legi şi datini şi ori unde se aude o rugă în graiul neamului nostru. Căci, în deosebire de alţii, care au primit creştinismul din porunca unui stăpân — trecând într'o bună dimineaţă prin apa unei gârle şi eşind la malul celalt botezaţi — la noi biserica s'a înfiripat pe încetul sute şi sute de ani, împreună cu limba, pe când părinţii noştri erau încă sub stindardul legiunilor. Crucea noastră se cheamă şi azi *cruce*, ca şi în basilicele din preajma castrelor; cimitirul se cheamă *cimitir;* ziua odihnei se cheamă *Duminică*, iar banul morţilor e nelipsit şi azi din mormintele româneşti, ca şi din mormintele de acum 2000 de ani. De aceia biserica noastră ne vorbeşte un graiu cu un înţeles, pe care nu-l poate aveà pentru noi nici o altă biserică din lume.

E însemnată şi aiurea serbarea anului nou când omul îşi face măcar o clipă socoteala vieţei şi se pregăteşte să treacă spre alt an;

www.digibuc.ro

însă pentru noi Românii nicăeri nu se *înnoeşte* anul ca în ţara noastră unde, alături de slujba bisericei, colindul copiilor ne aduce aminte de *Traian*, marele întemeietor al neamului — pe care şi alţi creştini îl cinstesc ca pe un sfânt, cu toate că n'a fost nici măcar creştin!

E duioasă peste tot serbarea naşterii pruncului din Betlehem, dar nicăeri ea nu ne mişcă sufletul mai mult decât la noi, unde cântecul «florilor dalbe» desmeardă ca pe un prunc omenesc «mititel şi 'n făşeţel» pe cel culcat odinioară în esle; şi unde numele lui Ler—Leroi Doamne ne aduce aminte de trecutul nostru roman, de creştinismul nostru născut în preajma lagărelor.

Cinstite sunt — şi cinstite să fie – toate bisericile pământului, în care omul poate face un pas mai departe către ideal.

Mai cinstită însă —şi decât toate mai scumpă pentru noi — e biserica noastră, ale cărei binecuvântări adumbresc vieaţa mamelor, a soţiilor, a pruncilor şi a tuturor celor iubiţi ai noştri şi până ce le încrucişăm mâinile pe piept.

«Uitatu-m'am în mormânt şi am văzut ţărâna şi oasele goale... Şi-am întrebat: unde e împăratul şi unde ostaşul,... unde bogatul şi unde e săracul... unde e robul...»

www.digibuc.ro

Aş vrea să ştiu: în ce biserică, slujba morţilor aduce lacrămile în ochi până şi streinului care întâmplător se opreşte din cale în faţa unui sicriu necunoscut ?

Aş vrea să ştiu : în ce biserică noi, Românii, am putea auzi o rugăciune care să vorbească sufletului atât de potolit şi grav, ca acea «Lumină lină a sfintei sări»... a cărei tainică poezie aromeşte orice suflet simţitor în ceasurile de reculegere ale vecerniei ?

A se atinge cineva de biserica noastră, ar însemna să ucidă însăşi fiinţa noastră sufletească, înfiripată de atâtea sute de ani, împreună cu limba şi neamul, prin toate împrejurările fericite şi nefericite de care poporul nostru a avut parte pe acest pământ.

Ba ar însemna ceva şi mai odios : o agresiune asupră-ne în casa noastră, un act de netoleranţă faţă de poporul cel mai tolerant al Europei.

Răsfoiţi istoria şi vedeţi :

Nu noi, Românii, am pustiit Europa cu «războae de 30 ani», arzând oraşele şi ucizând norodul pentru credinţele şi obiceiurile sale religioase.

Voevozii noştri n'au tras cu puşca de pe ferestrele palatului lor în grămada celor de acelaş sânge cu ei, dar de altă credinţă.

www.digibuc.ro

Clericii noştri n'au ars pe nimeni pe rug. America şi Siberia n'au văzut pribegind din ţările româneşti bătrâni şi copii surghiuniţi de la vatra lor strămoşească pentru credinţa lor.

Dinpotrivă, am îngăduit tuturor să-şi îngrijască de suflet cum vor. Ba am primit şi pe cei prigoniţi din alte ţări. Lipovenii alungaţi din Rusia, la noi şi-au găsit liman de scăpare. Evreii, căsăpiţi mereu aiurea, în răstimpuri ce se întorc ca vremea secerişului, tot la noi au năpădit. Grecii Eteriei la noi s'au adăpostit. Bulgarii fugiţi de ştreang din dreapta Dunării, aici s'au aciuat. Până şi celor mai depărtaţi le-am stat în ajutor. Cu moşiile noastre am dăruit bisericile streinilor. Cu jertfa noastră am tipărit cărţi pentru cei asupriţi de păgâni. Am tipărit în greceşte, slavoneşte, în limba georgiană, ba şi în limba arabă! iar azi, sub ocrotirea legilor noastre, cu cheltuiala statului, ridicăm temple lui Alah, pentru ca musulmanii din Dobrogea să se poată închina după credinţa lor, — din vârful minaretelor, hogii să poată vesti de trei ori pe zi Profetului cum răsplătesc Românii pentru bisericele arse odinioară în numele lui.

Am dori să aflăm, cine dintre toate neamurile Europei se poate lăuda cu o toleranţă reli-

www.digibuc.ro

gioasă atât de largă şi veche ca a noastră ?

Dar tocmai pentru aceasta, am socoti ca o grea injurie să cerce cineva în acest veac de lumină, să ne îndemne a uita tradiţii atâta de cinstite şi vrednice de atâta laudă.

Acesta e cuvântul hotărît, pe care-l spunem celor de alte confesiuni—pentru ca să-l ştie.

*

Isprăvind aci cu scepticii şi cu alţi adversari ai bisericei, mă întorc acum către membrii devotaţi ai societăţei noastre şi-i întreb: pe ce cale vom atinge în ţara românească idealul nostru ? In ce fel statul român va împlini, după vorba lui Bismarck, menirea sa cea mai înaltă: de a realiza în viaţa de toate zilele învăţăturile evangelice ?

Pe o singură cale: să dăm bisericii locul care i se cuvine în educaţia poporului.

Alături de şcoala primară, de care n'au parte nici jumătate din copilăretul ţării; alături de armata care e o minunată şcoală de onoare, de ordine şi de spirit de solidaritate, şcoala cea mai cuprinzătoare e biserica: ea ne ia de mână din copilărie şi ne însoţeşte până la mormânt. In fiecare zi acasă, şi măcar odată pe săptămână la biserică, ea ne îndreaptă ochii spre ideal—îi îndreaptă adecă celor ce au ochi de văzut şi urechi de auzit.

www.digibuc.ro

Ce minunate învăţături poate asculta la slujba bisericei, ori ce om deprins să cugete!

Când preotul spune: *Să ne iubim unii pe alţii, ca într'un gând să mărturisim*, în câteva vorbe, biserica ne lămureşte unul din adevărurile cele mai rare, la care se poate ridica mintea omenească. Şi anume: că nu pe calea raţionamentului se pot apropia oamenii, fiindcă toate judecăţile noastre sunt relative, iar ce e relativ nu împacă niciodată cugetul. De-ar fi nuanţele de păreri mai fine de cât apele seninului ceresc, şi tot găseşte omul pricină de împotrivire contra altui om. Ceia ce poate uni însă deplin pe toţi, e singură iubirea. Când iubeşti pe cineva, îl priveşti cu îngăduinţă şi treci cu vederea deosebirile aproximative ale gândirilor; din dragoste *mărturiseşti într'un gând* cu acela care ţi-e drag... Căci nu-i nici un imperativ mai categoric decât al iubirii.

Şi câte, şi câte învăţături nu poate scoate cel obişnuit cu meditarea pildelor Evangheliei şi altor cărţi bisericeşti!

Pentru ca aceasta să fie cu putinţă trebue împlinită în biserica noastră o mare lipsă: trebue să se audă în ea nu numai cuvintele arătate de tipicul slujbei, ci şi cuvântul *viu* al preotului. Trebue să avem predicatori.

www.digibuc.ro

Preoţii noştrii să-şi aducă aminte că Christos n'a zis mergeţi şi *cetiţi*, ci mergeţi şi *predicaţi* evanghelia. Preotul s'ar cuveni adecă să fie cel mai de seamă om din fiecare parohie.—Nu mai vorbim de arhierei care ar trebui să fie cele mai distinse personalităţi din fiecare generaţie. In gura lor, în fiecare Duminecă, învăţătura creştină ar trebui să ne pară totdeauna nouă şi strălucită ca în ziua cea dintâi, când cel născut în Nazaret răscolea sufletul mulţimei cu frumuseţa vorbei şi a faptelor sale totdeauna la fel cu vorba.

Vă întreb însă, unde sunt predicatorii noştri ? Un călător rus care treceá pe la 1840 prin ţările româneşti observa cu mirare că biserica noastră e «mută»! Cu durere trebue să spunem că aproape tot aşa a rămas şi până azi...

Unde-i vremea când genialul *Antim* vorbea dela înălţimea amvonului cu asprimea impersonală a omului superior, care nu se sfieşte să certe şi pe regi, când cearta o face în numele Judecătorului judecătorilor !

Unde-s vremurile când fiii Brâncoveanului făceau predici pentru norod la prăznuirile cele mai mari ale bisericei?...

Şi tocmai aceasta e una din menirile societăţii noastre: să facă tot ce poate, pentru

www.digibuc.ro

ca vremurile acelea să se întoarcă, şi biserica să devină earăşi şcoala de educaţie a norodului.

Nu e locul să arăt aci toate mijloacele pentru atingerea acestui ţel. La unele din ele v'aţi gândit şi D-Voastre.

Aţi rugat bunăoară pe clerici să vină în mijlocul nostru, să dea norodului încredere în iniţiativa preoţimei.

Aţi înfiinţat şcoale şi grădini, unde copiii să intre de timpuriu pe calea cea bună a educaţiei religioase. — Bine aţi făcut.

V'aţi gândit la un institut pentru educaţia viitoarelor mame de familie, unde să poată căpătă o creştere potrivită cu tradiţia neamului şi nevoile vremei moderne. Bine aţi făcut.—Aţi ispăşit o parte din păcatul acelor femei slabe de minte, care, ademenite de mode streine, s'au rătăcit neghiobeşte în staulul bisericilor streine.

Să nu credeţi însă că aţi făcut destul. E un adevăr trist, dar totuşi un adevăr pipăit, că pătura de sus nu îngrijeşte destul de cariera preoţească, spre care se îndreaptă azi de obiceiu numai cei umiliţi: copiii satelor şi mahalalelor din oraşe. Ce departe sunt vremurile când fiii şi fraţii Domnilor ajungeau păstori ai bisericei ?

Cine îşi mai aduce aminte de timpul când

www.digibuc.ro

un Veniamin Costaki stă deasupra clerului şi contemporanilor săi mireni nu numai cu prestigiul mitrei episcopale, ci şi prin personalitatea sa şi ascendentul tradiţiilor sale de familie ? Vă întreb : câţi din tinerii familiilor mai cu vază din ţară îşi mai îndreaptă azi pasul către cariera bisericească ?

Armata a fost repede îmbrăţişată. Mai toţi tinerii de seamă din generaţia renaşterii : Cârlova, Alexandrescu, Bălcescu, Cogălniceanu, Cuza, Brătianu, Câmpineanu şi alţii au socotit ca o datorie de onoare să înceapă vieaţa lor sub steagurile ţării.

In medicină, în magistratură, inginerie, profesorat şi în ştiinţă, putem pomeni cu laude numele unor oameni care, prin situaţia lor de familie, puteau să-şi îndrepte ochii spre drumuri şi mai uşoare.

Nu tot aşa s'a întâmplat însă cu clerul. E o mare lipsă aceasta şi societatea acum întemeiată nu-şi va împlini menirea sa, dacă nu va curma o astfel de vinovată nepăsare din sufletele acelor ce au răspundere faţă de cârmuirea sufletească a poporului nostru. Visul meu ar fi să facem din facultatea de teologie un institut unde personalităţile mai de seamă ale epocei noastre să deă celor mai aleşi dintre tinerii ţării cea mai înaltă idee

www.digibuc.ro

despre vocaţiunea bisericei ca factor de cultură.

Ceia ce este însă o scumpă dorinţă pentru noi mirenii, trebue să fie un postulat de toate zilele pentru toţi membrii clerului.

Căci în această luptă de renaştere religioasă înaintea noastră trebue să păşească mai întâi clerul. Vorba însufleţitului Mureşanu: «Preoţi cu crucea 'n frunte...»

Iar alături de cler trebue să păşiţi cu tot devotamentul toţi cei ce aţi devenit membri ai acestei societăţi. Semănaţi cu amândouă mâinile sămânţa cea bună; roadele nu pot fi decât bune.

Iar când va veni vremea secerişului; când va fi o cinste deosebită să fie cineva primit în seminar; când amvonul va resună de predici, iar mulţimea credincioşilor se va adună împrejurul lui, cum se adună turma la isvor, cei ce sunteţi acum aici veţi puteà zice cu mândrie: şi eu am fost din generaţia care a pregătit această schimbare.

Când norii «anului 1911» vor fi spulberaţi; când frunzele veştede vor fi măturate de vânt, iar biserica va fi la adăpost de orice nevrednicie, veţi puteà zice: şi eu sunt din generaţia celor ce au semănat sămânţa cea

www.digibuc.ro

bună ; şi eu am pus o peatră la clădirea cea tare a bisericei statului nostru.

Ridicaţi-vă deci cu hotărâre şi porniţi cu toţii la lupta din care va eşi nu numai mântuirea, ci şi slava întregului nostru neam.

www.digibuc.ro

Tip. GUTENBERG, Joseph Göbl S-sori str. Doamnei, 20

www.digibuc.ro